

Σειρά ποντιακῶν λαογραφικῶν ἐμπομπῶν τοῦ Συλλόγου "Φάρος Ποντίων"
ἀπὸ τὸν Ραδιοφ. Σταθ. Μακεδονίας Ε.Ι.Ρ.

Ἐμπομπή Ιη . . - 20-9-1969

. Σ Η Μ Α (μέ λυρα)

Ο.- Ποντιακοὶ ἀντίλαλοι. Λαογραφικὴ ἐμπομπή τοῦ Συλλόγου "Φάρος Πον-
τίων". Κείμενο καὶ ἐπιμέλεια Στάθη Εὐσταθιάδη.

. σέ μακρόσυρτο ἦχο, κουδούνια κλπ.

Ο.- Ἀντίλαλοι... ἀναμνήσεις... νοσταλγίες... καημοὶ ...

Ο.- σέ γοργό ρυθμό, ἡρωϊκό

Ο.- Ἀθάνατοι ποντιακοὶ θρῦλοι καὶ παραδόσεις

. τό σῆμα σβήνει

Ο.- Ἀγαπητοὶ ἀκροαταί, ὁ Σύλλογος "Φάρος Ποντίων" ἀποτελεῖ πνευ-
ματικὴ καὶ καλλιτεχνικὴ ὁργάνωση. Στόχοι του εἶναι ἡ περισυλλογὴ
τοῦ ποντιακοῦ ιστορικοῦ καὶ λαογραφικοῦ υἱικοῦ, ἡ προβολή, ἀξιοποί-
ηση καὶ καταξίωσή του στὰ πλαίσια τῶν διαφόρων μορφῶν τῆς τέχνης.

Ἡ διάσωση καὶ διάδοση τοῦ ποντιακοῦ τραγουδιοῦ καὶ τῶν λοι-
πῶν συναφῶν μέ αὐτὸ λαογραφικῶν στοιχείων εἶναι ἕνας εἰδικώτερος
σκοπὸς τοῦ Συλλόγου. Τὴν πραγματοποίησιν ἀκριβῶς αὐτοῦ τοῦ σκοποῦ ἐπι-
διώκει ὁ "Φάρος Ποντίων" μέ τίς λαογραφικὰς αὐτέας ἐμπομπὰς του.

. Λ Υ Ρ Α (σέ ὑπόκρουση)

Ο.- Ἀδούλωτη ἡ ἐλληνικὴ ψυχὴ. Ἀντιστάθηκε ὑπερήφανα στὴ ρωμαῖ-
κὴ κατάνκτηση καὶ ἐμεγαλοῦργησε κατὰ τὴ βυζαντινὴ περίοδο. Ἐλαμψε
τὸ ἀθάνατο ἐλληνικὸ πνεῦμα ὅσον χωρὸ τῆς Ἀσολῆς. Στόν ἴδιο χωρὸ,
φωτεινὸ προπύργιο ἐλληνισμοῦ ὁ Πόντος, ἐπὶ τρεῖς χιλιάδες χρόνια...

Ἀρρηκτα συνδεδεμένοι μέ τὴν ἀρχαία Ἑλλάδα οἱ ποντιακοὶ
θρῦλοι καὶ παραδόσεις... εἰς καὶ φίλοι εἶναι ἐπιμνημόνιοι. Μονάχα ἡ
γυναικὴ τοῦ Μονόγιαννε, ἡ λύρα σταματᾷ

Ο.- Τοὺς δεσμοὺς τῶν Ποντίων μέ τὴν ἀρχαία Ἑλλάδα καὶ τὴν ἀδιά-
λειπτη συνέχεια τοῦ ἔθνικοῦ βίου τῶν Ἑλλήνων σὺν Πόντο ἀποδεικνύ-
ουν στοιχεῖα, ποὺ προκύπτουν ἀπὸ ποντιακὰ δημοτικὰ τραγούδια.

Εἴρομε, ὅτι πολλὰ στοιχεῖα τοῦ προχριστιανικοῦ ἐλληνικοῦ πο-
λιτισμοῦ διατηρήθηκαν καὶ στὴ μεταχριστιανικὴ περίοδο. Θὰ ἀναφέρωμε
σήμερα ἕνα χαρακτηριστικόν: τοὺς δράκους. Εἶναι δυνάμεις σκοτεινές,
σύμβολα κακίας. Ἐχουν ποικίλες ὀνομασίες: γίγαντες, κένταυροι, κύ-
κλωπες. Στὴ μεταχριστιανικὴ ἐποχὴ ἐμφανίζονται μέ μιά μορφή, τοῦ δια-
βόλου, τοῦ σατανᾶ. Εἶναι ἡ δύναμη, ποὺ μάχεται τὸν ἡθικὸ ἄνθρωπο.

Ἐνὰ σατανικὸ πνεῦμα ἐνσαριώνει καὶ ὁ δράκοντας, ὅπως παρου-
σιάζεται στὸ τραγούδι τοῦ Μονόγιαννε. Τὸ θηρίο θέλει νὰ κατασπαράξῃ

τόν άνθρωπο.

"Ας δοῦμε ὅμως τὰ ἐπεισόδια...

... ΛΥΡ - ΤΡΑΓ

Ὁ Γιάννης ὁ Μονόγιαννης κι' ὁ μοναχὸς ὁ Γιάννης
ὁ Γιάννης ἐπεπέρνιξεν καὶ σὸ πεγάδ' ἐπῆεν

... ἡ λύρα σέ ὑπόκρουση

Ο.- Τὸ νιόπαντρο παλληκάρι, ὁ μονογενής, ὁ μοναχογιός, ὁ Μονόγιαν-
νης, βρίσκεται στὴν ἐρημιά. Συναντᾷ ἐκεῖ τὸ θεριό, τὸν δράκο.

Ἐξέβεν δράκος ἄγγελος καὶ θέλ' νά τρώῃ τὸν Γιάννην

... ΛΥΡ - ΤΡΑΓ

Α.- Καλῶς, καλῶς τὸ πρόγεμα μ', καλῶς τὸ δελινάρι μ'

... ἡ λύρα σέ ὑπόκρουση

Ο.- Ὁ ἄνθρωπος παρακαλεῖ τὸ σατανικό πνεῦμα. Ἐπὶ τέλους, νά ἀνα-
βληθῇ τὸ κακό. Θέλει νά δῇ ἄλλη μιὰ φορά ὁ Μονόγιαννης τοὺς σπιτι-
νοὺς του.

... ΛΥΡ - ΤΡΑΓ

Γ.- Ἄφσε με δράκε, ἄφσε με, κἂν πέντε-δέκα ἡμέρας

... ἡ λύρα σέ ὑπόκρουση

Ο.- Τὸ θεριό ἐπιτρέπει στὸν Μονόγιαννη νά πάῃ νά δῇ τοὺς δικούς
του. Πηγαίνει, ἀλλὰ ἀργεῖ νά ἐπιστρέψῃ τὸ παλληκάρι. Τὸ θεριό ἐξοργί-
ζεται.

Ἡ ἐπιστροφή τοῦ Μονόγιαννη ἔχει πανηγυρικό χαρακτῆρα. καὶ εἶ-
ναι συγκλονιστική. Συγγενεῖς καὶ φίλοι εἶναι θλιμμένοι. Μονάχα ἡ
γυναίκα τοῦ Μονόγιαννη δέν θρηνεῖ. Καβάλα στὸ ἄλσος προχωρεῖ μπρο-
στά. Οἱ κάτοικοι τῆς Ἀργυρουπόλεως κράτησαν πικὰ τὶς πανάρχαιες

Ἐμπροστὰ πάει ἡ κάλη ἀτ' χρυσοκαβαλαρέα

... ἡ λύρα σταμάτᾳ

Ο.- Ἡ συνοδεία τοῦ Μονόγιαννη φθάνει στὸν ἐρημὸ τόπο, μπροστά
στὸν δράκο. Τὸ θεριό καλωσορίζει τὸ θῦμα του. Φόβος κυριαρχεῖ στὴν
ψυχὴ ὅλων. Ὅμως, ἡ γυναίκα, ἡ γενναία ποντιοπούλα, ξεσπαθώνει, γιὰ νά
ὑπερασπίσῃ τὸν ἄνδρα της.

Ἡ ὁρμή τῆς ποντιοπούλας εἶναι καταπληκτική. Ἡ ὑπερήφανη ἑλ-
ληνική ψυχὴ θέλει νά κατατροπώσῃ τὸ θεριό. Ὁ δράκος σαστίζει. Ἐρω-
τᾷ μὲ ἀπορία:

Σὸν θό σ', σὸν θό σ' ναί κόρασον, τά γονιὰ σ' ἀπ' ὄθεν;

Στὴν ἀπορία τοῦ δράκου, ἀλλὰ καὶ στὴν πρόκληση ὁποιουδήποτε δράκου τῆς ζωῆς. ἡ ἐλληνικὴ ἀπάντηση εἶναι πάντα ἡ ἴδια. Ἡ ποντιοπούλα μὲ τὴν δική της ἀπάντηση συμπυκνώνει τὸ περιεχόμενο τοῦ ἐλληνικοῦ πνεύματος καὶ τοῦ εὐγενοῦς ἠρωτισμοῦ.

Ὁ κύρη μ' ἄς τούς οὐρανοὺς κι' ἡ μάνα μ' ἄς τά νέφια
τ' ἀδέλφια μ' στράφνε καὶ βροντοῦν κι' ἐγὼ γροιλεύω δράκους

Πατέρα ἔχω τὸν οὐρανὸ καὶ μάνα μου τά νέφη κι' ἀστραπές καὶ βροντές δικὰ μου εἶναι ἀδέλφια. Αὐτὰ βροντοῦν καὶ στράφτουνε κι' ἐγὼ σκοτώνω δράκους.

Ἡ ποντία γυναίκα συμπαράστέκει καὶ ὑπερασπίζει τὸν ἄνδρα της μὲ τρόπο θαυμαστό. Ὁ δράκος κατατροπώνεται. Νικητρία ἡ ποντία ἠρωτ-
δα. Τό θεριὸ νικιέται καὶ συνθηκολογεῖ, ἀλλὰ καὶ ἐξημερώνεται. Παρακα-
λεῖ τὸν ἄνθρωπο νὰ τὸ δεχθῇ στοὺς κόλπους τῆς ἀνθρωπίνης κοινωνίας.

Καθὼς καὶ λές ναί· κόρασὸν ἄμε κι' ἀπ' ὄθεν ἔρθες ἴδια μὲ
ἄς ἔν ὁ Γιάννες ἀδελφὸ μ' κι' ἡ κἀλη ἀτ' ἡ νύφε μ'

Τὸ ~~κατα~~ανικὸ πνεῦμα κατασυντρίβεται καὶ ἐμπολιτίζεται. Τό ἐλλη-
νικὸ πνεῦμα συνεχίζει τὴν παράδοσή του. Καταικτᾷ καὶ ἐμπολιτίζει.

. ΔΥΡ - ΤΡΑΓ

Ὁ Γιάννες ὁ Μονόγιαννης κι' ὁ μαναχὸν ὁ Γιάννης
ἐχτύπεσεν τὴ μαστραπάν κι' ἐγνέφιξεν ὁ δράκον

. ἡ λύρα σταματᾷ

Ο.- Ἀκολουθοῦν τώρα σκοποὶ καὶ τραγούδια ἀπὸ διάφορες περιοχές
τοῦ Πόντου.

Ἀκοῦστε πρῶτα ἓνα τραγούδι τῆς περιοχῆς Ἀργυρουπόλεως - Κι-
μισχανᾶ, σὲ ρυθμὸ ὁμάλ.

Οἱ κάτοικοι τῆς Ἀργυρουπόλεως κράτησαν πιστὰ τίς πανάρχαιες
ποντιακές παραδόσεις ὡς τὸ τέλος. Ἀνάμεσα στίς πολλές δόξες τοῦ τόπου,
ἡ δόξα τῶν μεταλλείων τῆς Ἀργυρουπόλεως στέκει φωτεινὸ μετέωρο στὸν φόντο
τῆς πολυθρύλητης ποντιακῆς ζωῆς. Οἱ πόντιοι μεταλλουργοὶ μὲ τὴν
τέχνη καὶ τὴν ἀξιωσύνη τους ἀναγκάζουν τὸν κατακτητὴ νὰ παραχωρή-
σῃ προνόμια. Ἔτσι, ἡ ψυχὴ τῶν Ἀργυρουπολιτῶν παίρνει κάποια ἀνα-
κούφιση. Καὶ τά τραγούδια τῆς ἀγάπης μὲ τὸν ὁμαδικὸ χορὸ ὁμάλ γί-
νονται πιὸ αἰσθηματικὰ.... ἀληθινὰ.

. ΔΥΡ - ΤΡΑΓ

Ο.- Τά Κοτύωρα καὶ μὲ τὴν μεταγενέστερη ὀνομασία τους Ὁρδοῦ, εἶ-
ναι μιὰ πανάρχαια πόλη. Εἶναι μιὰ ἀπὸ τίς πιὸ ξακουστές πολιτείες

του Δυτικοῦ Πόντου.

Ἡ λεβεντιά, ἡ ἐργατικὴ καὶ τὸ ἐμπορικὸ πνεῦμα, εἶναι βασικά χαρακτηριστικά τῶν ποντίων τῆς περιοχῆς Κοτυώρων.

Εἶναι χαρακτηριστικὸ ἐπίσης τὸ χιουμοριστικὸ πνεῦμα, ποῦ καθρεπτίζεται καὶ στὰ τραγούδια τοῦ πόπου. Θὰ σᾶς μεταδώσωμε ἓνα εὐθυμο ποντιακὸ τραγουδάκι αὐτῆς τῆς περιοχῆς.

Γιὰ νὰ παγιδευθοῦν στὰ δίχτυα τῶν παλληκαριῶν τὰ κοριτσάκια, γιὰ νὰ μπερδευτοῦν στὸν ἔρωτα, δέν εἶναι καθόλου δύσκολο κατὰ τὸν πόντιο λαϊκὸ ποιητῆ. Μποροῦν νὰ ξεγελασθοῦν μὲ λίγα λεφτοκάρια, φουντούκια.

Ἐναν βούραν τσατσόπα, λεφτοκαρὶ καντσόπα
βάλ' ἄτα σὴν τσέπη μου, καντούρεῦω κορτσόπα

Καὶ ἐπενεργοῦν τόσο πολὺ οἱ ξηροὶ αὐτοὶ καρποὶ στὴν ψυχὴ τῶν κοριτσιῶν, ὥστε ὁ ἔρωτάς τους νὰ γίνεται ἀθεράπευτος. Ἐνας μονάχα γιατρός ὑπάρχει γιὰ τὴν ἐρωτευμένη νέα. Τὸν καθορίζει ἡ ἴδια μὲ τὸ τραγούδι τῆς.

Ἄτός γιὰ τ' ἐμέν ἐπλάστεν κι' ἐγὼ εἶμαι γιὰ τ' ἄτόν
γιὰ τ' ἄτόν τὸν τραγωδιάνον, τῇ γερᾷ ἰμ' ἀπὸ γιατρόν

. λύρα σέ ὑπόκριση

Ο.- Ἐναν βούραν τσατσόπα.... σέ γοργό ρυθμὸ τίκ. Τῆς περιοχῆς Κο-
τυώρων, Ὁρδοῦς.-

. ΛΥΡ - ΤΡΑΓ

Ο.- Τὰ ποντιακά δίστιχα εἶναι ἓνα κεφάλαιο ἀξιόλογο στὴν ποντιακὴ δημοτικὴ ποίηση. Θὰ μᾶς δοθῇ ἡ εὐκαιρία νὰ μιλήσωμε μιά ἄλλη φορὰ ἀναλυτικώτερα γιὰ τὸ εἶδος αὐτὸ τῶν τραγουδιῶν. Στὴ σημερινὴ ἐμπροπή περιοριζόμαστε νὰ τονίσωμε τὴν σπουδαία ποιητικὴ τους ἀξία καὶ τὴν ποικιλία, ποῦ παρουσιάζουν ἀπὸ ἀπόψεως θεμάτων.

Μὲ τὰ λιανοτράγουδά του αὐτά ὁ ποντιακὸς λαὸς τραγουδᾷ χαρές καὶ λύπες, καημοὺς τῆς ξενιτειᾶς καὶ τῆς ἀγάπης.

Στὸν σμοπό, ποῦ ἀκολουθεῖ καὶ ποῦ εἶναι τῆς περιοχῆς Τραπε-
ζούντας, θὰ ἀκούσετε ποντιακά δίστιχα τῆς ξενιτειᾶς.

. ΛΥΡ - ΤΡΑΓ

Ο.- Ὁ χορὸς τίκ εἶναι κοινὸς ποντιακὸς χορὸς. Παίζεται μὲ λύρα, ζουρνᾷ καὶ ἀσιό, σέ ὠρισμένες περιοχὲς τοῦ Πόντου καὶ μὲ κλαρίνο μὲ τὴ συνοδεία τύμπανου, νταούλι.

Θὰ σᾶς τὸν μεταδώσωμε σήμερα μὲ ἀσιό καὶ μὲ συνοδεία τύμπανου.

Σημειώνουμε, ότι ο άσκιός στην ποντιακή διάλεκτο ονομάζεται άγγεϊτον ή τουλούμ'.

• • • • • άσκιός • • • • •

Ο.- Έδω τελειώνει η έκπομπή μας. -Κοντά σας και πάλι την έρχόμενη εβδομάδα την ίδια μέρα και ώρα.

• • • • • ΣΗ Μ Α (μέ λύρα) • • • • •

• • • • • σέ μακρόσυρτο ήχο, κουδούνια κλπ. και άκολουθως κανονικό σήμα • • • • •

Ο.- Μετεδόθη η λαογραφική έκπομπή "Ποντιακοί αντίλαλοι" του Συλλόγου "Φάρος Ποντίων". Κείμενο και επιμέλεια Στάθη Ευσταθιάδη.-

Ο.- • • • • • τό σήμα σβήνει • • • • •

Η έκπομπή και η λαογραφική έκπομπή. Στόχοι του είναι η παρουσίαση του ποντιακού ιστορικού και λαογραφικού όλκιμου, ή προβολή, αξιοποίηση και διατήρηση του στο πλαίσιο των διαφόρων μορφών της τέχνης.

Η διάδοση και διατήρηση του ποντιακού τραγουδιού και των λοιπών στοιχείων με αυτό λαογραφικών στοιχείων είναι ένας εφικνότερος σκοπός του Συλλόγου. Την πραγματοποίηση άρα, βέως αυτού του σκοπού επιδιώκει ο "Φάρος Ποντίων" με τις λαογραφικές αυτές εκπομπές του.

• • • • • Α Τ Ρ Α (σέ υπόκρουση) • • • • •

Αδελφότη ή ελληνική ψυχή. Αντιστάθηκε υπερήθικα στη ρωμαϊκή καταπίεση και έμμεγαλόθυλα κατά τη βυζαντινή περίοδο. Έλαμψε και έδόξατο. Έλληνικά πνεύμα στον χώρο της Ανατολής. Έδω ίδιο χώρο, τοπικό προκύρητο ελληνισμού ο Πόντος, επί τρεις χιλιάδες χρόνια,...

Άρρηκτα συνδεδεμένοι με την άρχαία Ελλάδα οι ποντιακοί έπαιξαν και παίζουν...

• • • • • ή λύρα σταματά • • • • •

Ο.- Τους άσκιούς των Ποντίων με την άρχαία Ελλάδα και την άδελφότητα συνεχιστά του έθνους βίβου των Έλλήνων στον Πόντο άδελφικόν συν στοιχεία, που προκύπτουν από ποντιακή δημοτική τραγούδια.

Ξέρουμε, ότι πολλά στοιχεία του προχριστιανικού ελληνισμού πολιτισμού διατηρήθηκαν και στη μεταχριστιανική περίοδο. Ο άναφέρουμε σήμερα ένα χαρακτηριστικό τους όφελος. Είναι θυσιαστικές σπονδαί και ίαες. Έχουν παλαιές όνομασίες: γίγαντες, κένταυροι, κούκλωτες. Στη μεταχριστιανική έποχή εμφανίζονται με μια μορφή, του διαβόλου, του σατανά. Είναι ή δύναμη, που μάχεται τον ήθικό άνθρωπο.

Ένα σατανικό πνεύμα άναρμόνιο και δ διακονίας, όπως παρουσιάζεται στο τραγούδι του πονόγιαννη. Τό ήθικό θέλει να κατασπαράξει